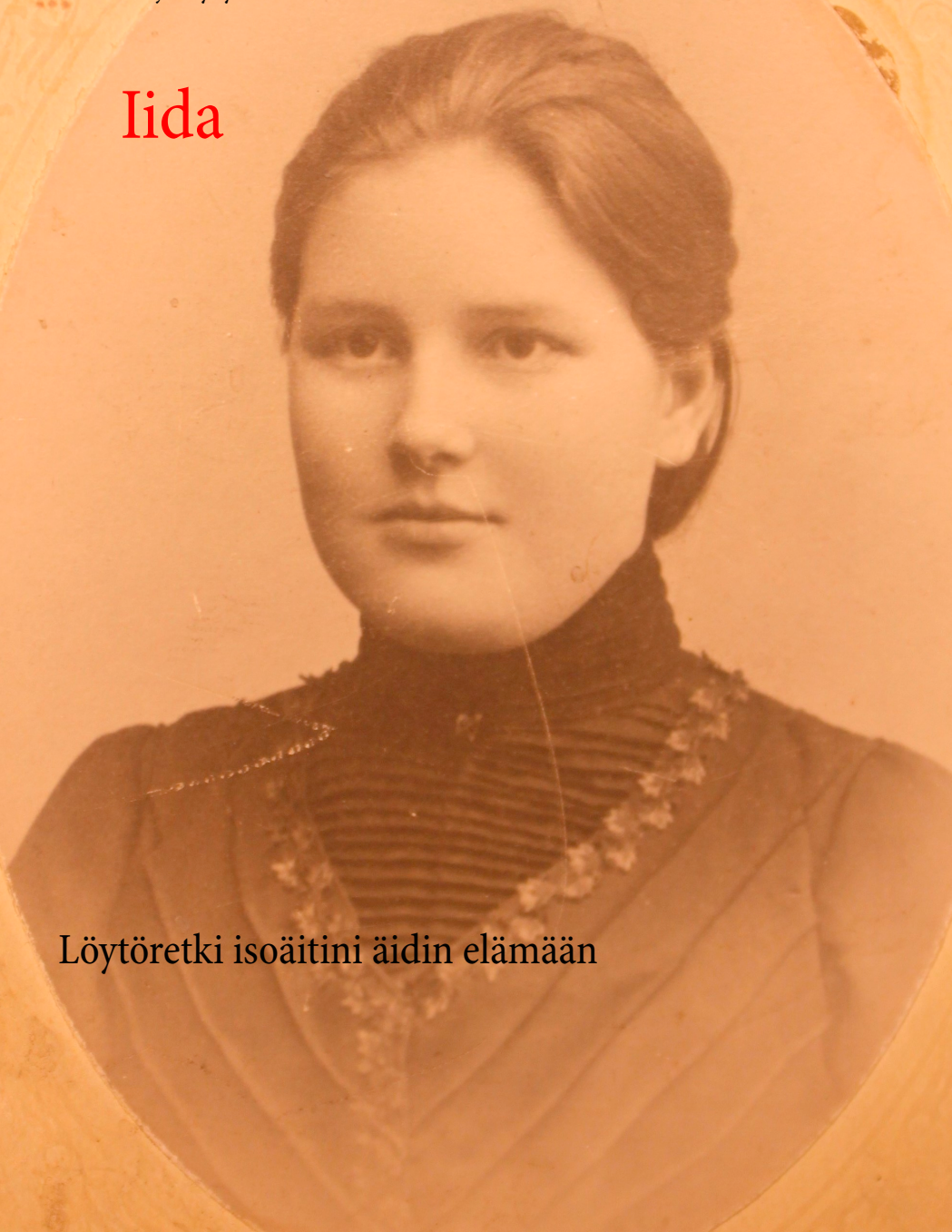

Katja Hyry

Iida

Löytöretki isoäitini äidin elämään

Iida

Löytöretki isoäitini äidin elämään

Katja Hyry

Iida

Löytöretki isoäitini äidin elämään

@ 2018 Katja Hyry

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN9789528003229

Lukijalle

1. Kirjeiden, valokuvien ja päiväkirjojen arvoitus	3
2. Iida	30
3. Löytöretken varrelta	130
Jälkisanat ja kiitokset	169
Iida Eerikan ja hänen perheensä vaihteita	173
Lähteet ja kirjallisuus	177
Viitteet	187

Lukijalle

Tämä kirja kertoo isoäitini äidin Iida Eriika Liakan ja hänen perheensä tarinan. Teksti perustuu perheen kirjeenvaihtoon, päiväkirjoihin ja valokuviin, joita säilytetään Oulun maakunta-arkiston kokoelmissa.

Kirjan ensimmäisessä osassa tarkastelen kirjeitä, valokuvia ja päiväkirjoja tutkimuksen lähteinä sekä pohdin omaa näkökulmaani tutkijana ja kirjoittajana.

Toisessa osassa kerrotaan Iidan tarina. Kirjeet, päiväkirjat, sanomalehtiutiset ja valokuvat ovat autenttisia. Niiden lomassa on Iidan puhetta, joka on fiktiivistä, mutta perustuu dokumentteihin.

Kolmannessa osassa kerron tästä löytöretkestä ja avaan tarkemmin joitakin kirjan aiheita.

Kirjan lopusta löytyy tiivistelmä Iida Eerikan ja hänen perheensä vaiheista.

1. Kirjeiden, valokuvien ja päiväkirjojen arvoitus

Kirjoittajan katse ja omaelämäkerralliset aineistot

Isoäitini äidin perheen kirjeet ja valokuvat jäivät talteen, koska isotätini Annikki Hulkko järjesti, säilytti ja luovutti perhe- ja sukuhistoriaan liittyvän kokoelmansa Oulun maakunta-arkistoon. Hänen arkistonsa on Oulun maakunta-arkiston suurin naisen luovuttama arkisto.¹

Kirjan taustalla on nelisenkymmentä kirjettä käsittävä kirjeenvaihto vuosilta 1926-1932.² Tätä kirjeenvaihtoa ei olisi syntynyt ilman tuberkuloosia. Kirjeitä lähetettiin parantoloista ja sairaaloista kotiin ja takaisin. Lisäksi aineistoon kuuluu valokuvia: yksilökuvia, perhekuvia, luokkakuvia ja rituaalikuvia.³ Osassa niistä on kohtuullisen tarkat viitetiedot, mutta esim. kuvaajasta löytyy tieto vain harvoin.⁴

Tutkimuksen tapahtumapaikka on erityisesti 1920-luvun lopun ja 1930-luvun alun Kemi. Olen tutkinut tätä aluetta ja ajankohtaa aikaisemminkin, mutta erilaisesta näkökulmasta. Liakan perhe muutti Kemiin 1920-luvun alussa - samaan aikaan sinne saapuivat myös Karjalan pakolaiset, joiden elämänhistoriallista kerrontaa tutkin väitöskirjassani.⁵

Tutkimukseni ei perustu elämänhistorialliseen kerrontaan vaan dokumentteihin. Tämä lähtökohta tarkoittaa mm. sitä, etten ole voinut kysyä tutkimukseni kohteelta lupaa tutkimukseen. Hän ei myöskään kerro elämäänsä, vaan minä tutkijana kerron sen. Kertomusten sijaan minulla on ollut käytössäni kaikkea muuta, kuten kirjeitä, dokumentteja, valokuvia, päiväkirjamerkintöjä, sanomalehtileikkeitä ja sukulaisten hajanaisia muistoja. Jokaisella niistä on oma tarinansa, mutta monta kertaa olen miettinyt, kenen tarina se on.

Alkuun tilanne vaikutti yksinkertaiselta, olihan aineisto valmiina. Sitten pääsin kanssapuheisiin sukulaisten kanssa ja kuuntelin heidän muistojaan. Huomasin, ettei suku olekaan vain suku, vaan koostuu lukuisista perillisten yhteisöistä, joilla jokaisella on omat tulkintansa suvun vaiheista – omat muistot ja useaan kertaan kerrotut tarinat.⁶ Suku ei ollutkaan vain yksi vaan monta, monia, lukemattomia.

Tämä toi työhön omat haasteensa. Moneen kertaan työtä tehdessä olen pysähtynyt kysymään: Kenen tarinaa kerron? Mistä näkökulmasta?

Elämäkerta?

Kun aloitin tämän tutkimuksen, päätin etsiä käsiini isoäitini äidin elämästä kaiken mahdollisen. Siis kaiken, minkä koh-tuullisella vaivannäöllä löydän. Olisin varmasti voinut olla sinnikkäämpi, ja taitavampi. Mutta tutkimusmatkoilla on ra-joitteensa. Tämä on ensimmäinen tutkimus, jonka olen to-teuttanut kokonaisuudessaan työn ja perheen ohessa.

En kuitenkaan ajatellut, että olisin kirjoittamassa isoäitini äidin elämäkertaa. Olenko kuitenkin kirjoittanut sitä? Maarit Leskelä-Kärki toteaa tuoreessa kirjassaan *Toisten elämät, Kirjoituksia elämäkerroista*, että elämäkerta on tapa muistaa ja tapa tutkia elämää. Leskelä-Kärki määrittelee elämäkerran (biografia) jonkun toisen kirjoittamaksi elämäntarinaksi jon-kun toisen elämästä.⁷ Elämäkerta on tapa katsoa ihmistä, mutta se on myös *katse*. Toisen elämästä kirjoittaminen ker-too siitä, miten katsomme häntä, minkälaisena näemme hä-net.⁸

Ensimmäinen umpikuja on tämä: jos elämäkerta on katsomi-sen tapa, siis katse – *miten* se katsomisen tapa kirjoitetaan sisään elämäkertaan? Miten kirjoitetaan siten, että kerrotaan enemmän kohteesta kuin kirjoittajasta – vaikka kirjoittajas-takin on jotakin kirjoitettava, onhan kyseessä katse, ja kat-seeseen sisältyy myös katsoja, ei vain katsottava?

Kun Aino Kallas kirjoitti elämäkertaa Lydia Koidulasta, hän yhdisti oman kohtalonsa tämän 1800-luvulla eläneen virolaisen runoilijan kohtaloon: ”Niinä vuosina, jolloin kirjoitin Koidulan, tunsin kuin käden kurkullani, taistelin henkistä kuihtumista vastaan, kirjoitin kuin itsestäni. Hän sortui, minä vapauduin.”⁹

Kun kirjailija kirjoittaa toisen kirjailijan elämäkertaa, faktasta voi syntyä fiktiota. Puhuuko kirjailija silloin itsestään toisen kautta ja käyttää häntä äänitorvenaan tärkeiksi pitämilleen asioille? Kirjailija voi ehkä tehdä näin, onhan hän kirjailija, mutta entä tutkija sitten? Miten tutkija voi pitäytyä lähteisiin perustuvissa tosiseikoissa – ja kirjoittaa elämäkerran sisään oman katseensa, eksymättä omaan mielikuvitukseensa?

Aino Kallasta ja Krohnin sisaruksia tutkinut Maarit Leskelä-Kärki muistuttaa, että ajatus siitä, että voisimme antaa äänen menneisyyden ihmisille tai tavoittaa heidät sellaisina kuin he olivat, on lähtökohtaisesti mahdoton.¹⁰ Niin on, tietysti.

Mutta – retkeillessäni isoäitini äidin elämänvaiheiden parissa huomasin pian palavasti kaipaavani Karjalan pakolaisten elämänhistoriallista kerrontaa. Haparoiden tai toisinaan vaakaasti kerrottuja tarinoita, jotka eivät ehkä kaikilta yksityiskohdiltaan pitäytyneet ns. tosiseikkoihin, mutta olivat täydellä varmuudella heidän omiaan.

Minulla ei kuitenkaan ollut kertomuksia. Ei yhtään ainoaa haastattelua, ei edes pientä näytettä isoäitini äidin äänestä.

Iida Eriika Liakka syntyi Karungissa 1885. Hän oli kiertokoulunopettaja ja kahdeksan lapsen äiti.

Kirja syntyi perheen kirjeenvaihdon, valokuvien ja päiväkirjamerkintöjen pohjalta. Kirjeitä kirjoitettiin, koska tuberkuloosi vei perheen hajalleen. Tiheä kirjeenvaihto päättyi Iida Liakan kuolemaan 1931.

Kirja etsii vastausta isisoäidin arvoitukseen. Se rakentaa pienistä palasista mosaiikkia, etsii ihmisen hahmoa, kysyy, miten isisoäidin äiti kirjoitti itseään läheistensä elämään.

Katja Hyry on opettaja, tutkija ja tietokirjailija. Hänen vaitöskirjansa aiheena olivat Karjalan pakolaiset.

BoDTM
BOOKS on DEMAND

www.bod.fi